

Araştırma Makalesi / Research Article

Türkiye'de İl ve Belediye Düzeyinde Kurulan Kardeş Kent İlişkileri Üzerine Bir Analiz

Nisa Erdem¹, Suna Ersavaş Kavanoz², Damla Eker³

Öz

Kardeş kent ilişkileri, yerel yönetimlerin uluslararası ilişkilerinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Türkiye'de kardeş kent ilişkilerine yönelik çalışmalar sayısı ve kapsam olarak sınırlıdır. Bu çalışmanın amacı, il düzeyinde kurulan kardeş kentler ile o illere bağlı belediyeler düzeyinde kurulan kardeş kentler arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Çalışma bulgularına göre; Türkiye'de il düzeyinde kurulan kardeş kent sayısı ile belediye düzeyinde kurulan kardeş kent sayısı arasında yüksek ve pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Türkiye'de il düzeyinde kurulan kardeş kentlerin coğrafi dağılımı ile o ile bağlı belediye düzeyinde kurulan kardeş kentlerinin coğrafi dağılımı benzerlik göstermektedir. İl ve belediye düzeyinde kurulan kardeş kent ilişkilerinin ve kardeş kent seçiminin beşer yıllık yerel seçim dönemleri içinde ilişki bir anlam taşımadığı, kardeş kent kurma sürecinin kentsel siyasetin kısa dönemli etkilerinden ziyade daha geniş bir zaman dilimine yayılan uzun bir süreç olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kardeş Kent, Kardeş Kent Sayıları, İl ve Belediye Düzeyindeki Kardeş Kent İlişkisi, Coğrafi Dağılım, Yerel Seçim Dönemi.

Analysis of Sister City Relations in Provincial and Municipal Level

Abstract

Sister city relations are an integral component of local governments' international relations. Few and limited studies on sister city relations in Turkey exist. This study aims to examine the relationship between sister cities established at the provincial level and sister cities established at the municipal level within provinces. The relationship between the number of sister cities established at the provincial level and the number of sister cities established at the municipal level in Turkey is strong and positive, according to the study's findings. In Turkey, the geographical distribution of sister cities established at the provincial level is comparable to that of sister cities established at the affiliated municipality level. It is understood that the sister city relationships established at the provincial and municipal levels, as well as the election of the sister city, have no relational significance within the five-year local election periods, and the process of establishing a sister city is a lengthy one that extends over a longer period of time than the effects of urban politics.

Keywords: Sister Cities, Number of Sister Cities, Relationship between Sister Cities at the Provincial and Municipal Levels, Geographic Distribution, Local Election Period.

¹ Corresponding Author (Sorumlu Yazar), Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Kamu Yönetimi Bölümü, asenhu5@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8258-9338>

² Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Kamu Yönetimi Bölümü, suna.ersavaskavanoz@ktu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-1162-25377>

³ Öğr. Gör. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, damla_eker@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9601-32499>

GİRİŞ

Kardeş kent (sister city) ilişkileri, yerel diplomasi alanının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Literatür, kardeş kent ilişkileri için kullanılan birden fazla kavramı içermektedir. Özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra daha yoğun olarak kullanılan eşleştirme (twinning) (Jayne vd., 2011) geliştirmekte olan ülkelerdeki yerel yönetimlerin gelişmelerinin vurgulandığı kentler arası iş birliği (city-to-city) (Buis, 2009; Tjandradewia vd., 2006) kavramları bunlardan bazılarıdır. Kardeş kent ilişkileri, en genel anlamda, farklı kentler/bölgeler arasındaki eşleşmeyi ifade eder (Charles, 2008). Aynı zamanda kardeş kent ilişkisi, kentler arasındaki uzun vadede gelişim gösteren stratejik ittifaklardır (Clarke, 2011; De Villers, 2009; Stinjak, 2014). Kardeş kent ilişkilerinin kapsamı ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel ilişkilerin tümünü içerir (Jayne vd., 2011) ve kardeş kent ilişkileri iki kent yöneticilerinin karşılıklı resmi bir anlaşması ile ortaya çıkar. Bu anlaşma, sona erme ya da askıya alınma durumları saklı kalmak üzere kural olarak süresizdir (Zelinsky, 1991). Yapılan tanımlarından yola çıkarak kardeş kent ilişkilerine özgü üç temel özellik bulunur: İlgili yerel yetkililer tarafından resmi bir nitelik kazanmaları, uzun vadeli olarak planlanmaları ve bir dizi ortak faaliyeti kapsamları (Cremer vd., 2001).

Modern anlamda kardeş kent ilişkilerinin kökeni İkinci Dünya Savaşı sonrası döneme uzanmaktadır. Savaş sonrası dönemde, kardeş kent ilişkileri birer eşleşme anlaşmaları olarak, kentlerin anlaşmazlıkların çözümü ve uluslararası ilişkilerin yeniden inşası üzerindeki rolünü göstermektedir (Ramasamy ve Cremer, 1998). Bu bağlamda, Avrupa kentleri arasındaki ilişkiler yardımıyla Avrupa'da yeni bir çatışmanın önlenmesi amaçlanmıştır (Berse, 2019). 1950 yılında Almanya'nın Ludwigsburg kenti ve Fransa'nın Montbeliard kenti arasında imzalanan eşleşme anlaşması, belediye başkanlarının karşılıklı gayri resmi ilişkileriyle, eski düşman ülkelerin uzlaşması yönündeki hareketin parçasıdır (Campbell, 1987; Ramasamy ve Cremer, 1998). Avrupa'da barışın inşası yönünde önemli bir unsur olan kardeş kent ilişkileri, bireysel hakların korunması ve Almanya-Fransa ülkeleri arasındaki iş birliğinin geliştirilmesi amaçlarına ulaşmada bir araç olarak geliştirilmiştir (Campbell, 1987). Bunun yanı sıra, kardeş kent anlaşmaları, Avrupa entegrasyonu sürecine dâhil olarak ulusal politikada da etkili olmuşlardır (Joenniemi ve Janczak, 2017). Batı Avrupa'daki kardeş kent ilişkileri, Avrupa'nın tümüne ve dünyaya yayılmış, Savaş sonrası dönemde ilişkilerin sayısı ve coğrafi kapsam yönünden giderek artmakta olduğu gözlemlenmiştir (Zelinsky, 1991). Kardeş kent ilişkileri, 1956'da Eski ABD Başkanı Dwight Eisenhower'ın "People to People" programıyla ulusal bir girişim haline getirilmiştir (Mascitelli ve Mona, 2008; Sllalahi, 1998; Zelinsky, 1991). Eisenhower'a göre, kardeş kent ilişkilerinin amacı uluslararası etkileşimle karşılıklı anlayışı artırmak ve dünya barışını geliştirmektir (Ramasamy ve Cremer, 1998). Esas olarak dostluk temasından hareketle başlayan kentler arası ilişkiler, küreselleşme sürecinin yoğun etkileri dolayısıyla daha karmaşık bir düzenlemeye dönüşmüştür (O'Toole, 2000; Sllalahi, 1998). Sosyal uyum, çatışmayı önleme-çözme ve çatışma sonrası yeniden yapılanmayı teşvik etme aracı (Sizoo, 2007) olarak gelişen kardeş kent ilişkileri, ulusal politikalar nedeniyle toplulukların birbirlerine yakınlaşmasının zor olduğu 1960-1970 döneminde en azından kültürel ilişkilerinin sürmesine olanak sağlamıştır (Zeren ve Aktulun, 2018). Bununla birlikte, kardeş kent ilişkilerine yönelik önemli değişiklikler büyük ölçüde 1970'li yıllardan sonra ortaya çıkmıştır. Küreselleşme süreci ile birlikte devletin değişen rolü ve yükselen bir yerelleşme anlayışı içinde, kent yönetimleri girişimci politikalar geliştirerek küresel alanda farklı işbirliklerine gitmektedirler (Ersavaş Kavanoz ve Erdem, 2019). Neoliberal devlet anlayışı ile 1980'lerde yeni aktörlerin dâhil olduğu yeni bir diplomasi formuna kapı aralanmış ve yerel diplomasi faaliyetlerinin son derece stratejik olduğu gözlemlenmiştir (Balbim, 2016). Bu bağlamda kardeş

kent ilişkilerinde de karşılıklı iş birliği ve ortak yarar sağlamanın avantajları keşfedilmeye başlanmıştır (Campbell, 1987). Kentler arasındaki ortak tarihi ve kültürel ilişkileri gelecekteki iş birliği potansiyellerinin itici gücünü oluşturmaktadır (Joenniemi ve Janczak, 2017). Kardeş kent ilişkilerinin değişen ve genişleyen kapsamı içinde yer alan unsurlardan biri de ekonomi alanında gerçekleşmiştir. Kentler, tarihi ve kültürel ilişkilerini ekonomik ilişkileri ile bir araya getirerek, kardeş kent ilişkilerini kent girişiminin bir yansıması olarak ortaya çıkarmaktadır (Ersavaş Kavanoz ve Erdem, 2019). Bu çerçevede, kardeş kent ilişkileri yığılma ekonomilerinin güçlendirilmesini ve büyümesini sağlayacak ekonomik bir araç olarak da karşımıza çıkmaktadır (Cremer vd., 2001; O'Toole, 2000; Ramasamy ve Cremer, 1998; Shaw ve Karlis, 2002).

Çalışmada Türkiye'de il düzeyinde kurulan kardeş kentler ile o illere bağlı belediyeler düzeyinde kurulan kardeş kentler arasındaki ilişkiyi araştırmak amacı çerçevesinde, öncelikle bu ilişkiyi de temellendirebilecek şekilde, kardeş kent ilişkileri kurulurken yönetimlerin nedensel bağlamını anlamaya yönelik anlatıma yer verilmiştir. Bu nedensel anlatımın amacı, belediye ve il düzeyinde gerçekleşen kardeş kent ilişkilerindeki benzerliklerin ulusal diplomasideki tamamlayıcılık ilişkisi ve tanınma stratejileri bağlamında kentlerin ekonomik kalkınma talebi ile bağını ortaya koyabilmektedir. Sonrasında araştırmanın metodolojisi ve bulgularına yer verilerek ilgili değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir.

1. NEDENSEL BAĞLAMI İLE KARDEŞ KENT İLİŞKİLERİ

Küreselleşme sürecine bağlı olarak yaşanan ekonomik-politik değişimler, teknolojik gelişmeler, zaman ve mekân arasındaki mesafenin azalması yönetimler arası ilişkileri şekillendirmektedir. Küreselleşmenin kapitalist üretim ve birikim süreçleri üzerindeki etkisi, daha küçük ölçeklerin, yerel ve özgün değerlerini ön plana çıkarma çabalarıyla sonuçlanmaktadır (Budak ve Ersavaş Kavanoz, 2019). Yirmi birinci yüzyılda yerel yönetimler hizmet sunumu, finans, işgücü ve vatandaş katılımı konularında zorluklarla karşı karşıyadır. Yirmi birinci yüzyıl, kritik altyapıyı finanse etmek, vasıflı işgücünü çekmek ve elde tutmak ve vatandaşları kamu sorunlarına yönelik yenilikçi çözümler tasarlamaya dâhil etmek için yerel yönetimlerin kapasitesinin yeniden inşasına odaklanmalıdır. Kamu hizmeti sunumundaki yenilikler, kamu özel ortaklıklarının ötesine geçerek hesap verebilirlik, eşitlik ve verimlilik kaygılarını daha etkili bir şekilde dengeleyen modellere doğru ilerleyecektir (Warner, 2010). Bir örgüt ya da kurum olarak yerel yönetimlerin de dâhil olduğu yönetimler arası iş birliği olgusu, dostluğa dayalı olabileceği gibi kültür, insan kaynağı, eğitimsel ve/veya ticari alışverişe de dayanabilmektedir (Franco ve Marmelo, 2014). Bu bağlamda, yerel yönetimler, uluslararası ağlarla diyaloglarını sürdürürken aynı zamanda ulusal sınırların ötesindeki diğer yerel yönetimlerle kendi yerleşim yerinin özgün değerini ortaya çıkarma fırsatı elde etmektedir. Dünya kentlerinin %70'inden fazlası, ister kardeş kent ister dostluk ilişkisi olsun, başka bir kentle uluslararası düzeyde iş birliği yoluna gitmektedir. (Tjandradewi ve Marcotullio, 2009). Kentler arasındaki iş birliği, genellikle kentlerin büyük çevresel ve sosyal sorunları çözme, kentsel hizmetleri sakinlerine sunma ve etkili kentsel yönetim ve yönetim yapıları geliştirme kapasitesini güçlendirmenin en etkili yolu olarak görülmektedir. Bazı açılardan, kentlerin ulusötesi bağlantılarının artan etkisi, ulus devletlerin azalan öneminin ve yeni bir "küresel yönetim" biçiminin yükselişinin somut örneğidir (Keiner ve Kim, 2007). Özellikle 80'li yıllardan sonra kardeş kent ilişkilerinin karşılıklı faydaların sağlanabileceği alanlara yönelmekte olduğu görülmektedir (Sllalahi, 1998). Kardeş kent ilişkilerinde ekonomik faydalar, yeni iş ve yatırım fırsatları, sağlanan katkılar arasında yer almaktadır (Baycan Levent, Akgün ve Kundak, 2008). Bu nedenle kardeş kent ilişkilerinde kent seçiminin rastgele bir süreç olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir. Bu süreçte tarihsel

bağlar, ortak ekonomik durum, kültürel yapı, coğrafi uzaklık gibi birçok unsur dikkate alınmalıdır (Zelinsky, 1991).

Belediyelerin kardeş kent seçiminde dikkate aldığı kriterler çok farklı bağlamlarda değerlendirilmektedir. Kardeş kent ilişkilerinde, motivasyonlar ve amaçlar zamana göre değişmekle birlikte ortaklık seçiminin tesadüfi olmadığı görülmektedir (Liu ve Hu, 2018). Bu bağlamda Zelinsky (1991) tarihi bağlar, ortak ekonomik, kültürel, sosyal ve ideolojik ilgiler vb. nedenlerin kardeş kent ilişkisi kurulacak kent seçiminde etkili olduğunu belirtir. Avrupa ve Kuzey Amerika kent tecrübeleri üzerine çalışmalar da, kardeş kent olma nedenlerinin yakın tarihsel bağlar, paylaşılan ekonomik ve politik sistem, eş kentin sosyo-ekonomik statüsü, özellikleri ve sorunları ile coğrafi yakınlık olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, kurumsal yapının ve kentin içinde bulunduğu ülkenin yasal ya da bağlayıcı olsun olmasın iç dinamikleri de söz konusu eş seçimini etkilemektedir (Akt. Liu ve Hu, 2018). Çin özelinde Liu ve Hu (2018) eyalet düzeyinde 297, il düzeyinde 499 kardeş kent ilişkisini ele aldıkları çalışmalarında, kardeş kent anlaşmalarının ülke içinde eyalet düzeyinde üst makamca onay gerektirmesinin kentlerin ortaklık seçimini etkilediğini ortaya koymaktadırlar. Kardeş kent ilişkilerinin ulusal diplomasi ile birlikte düşünüldüğünde tamamlayıcılık rolünün de ön planda olduğunu görüyoruz. Özellikle kurulan ilişkilerin merkezi yönetimden onay ya da izinle gerçekleştiği ülkelerde bu tamamlayıcılık rolü ön plana çıkmaktadır. Ulusal ekonomilerin ulus altı birimleri ile küresel ekonomi ile eklemleme süreci de bu tamamlayıcılık ilişkisini güçlendirmektedir.

Kardeş kent ilişkilerini sadece ulusal diplomasının uzantısı olarak değerlendirmek eksik bir yaklaşım olacaktır. Çünkü kardeş kent anlaşmaları aynı zamanda yerel yöneticilerin yerel topluluklarına ve yerin ihtiyaçlarına uygun ilişkiler ve ekonomik aktiviteler gerçekleştirmelerine imkân tanır. Özellikle gelişmiş ülke kentlerinin geliştirmekte olan ülke kentleri ile yaptıkları kardeş kent anlaşmalarında bu imkânların ekonomik ve teknolojik yardım şeklinde gerçekleştiği görülmektedir (Hu vd., 2021). Kardeş kent anlaşmalarının dostane bir ortam yaratarak iş yapma kolaylığı sağladığını belirten Hu vd. (2021) yerel yönetimlerin diğer yerel yönetimleri taklit etme yoluyla da ilişkiler kurduklarını belirtmektedirler. Aynı zamanda eşleştirme ilişkilerinin kardeşlik, dostluk ilişkisinden ekonomik kalkınma amacına evrilmesi de (De Villiers vd., 2007), kentlerin farklı kademede yönetimlerimizin benzer kardeş kent anlaşmaları yapmasının gerekçelerinden birini oluşturmaktadır. Özellikle 1980'li yıllardan bugüne kentlerin yerel ekonomik kalkınmayı küresel bağlantılar yoluyla gerçekleştirme girişimleri ön plandadır. Dolayısıyla tanınma stratejilerinin bir parçası olarak kentlerin kardeş kent ilişkilerini kurduğunu söylemek de mümkündür (Cremer vd., 2001). Kamu-özel sektör ortaklıkları şeklinde gerçekleşen kentsel girişimcilik ile ilişkili olarak düşünüldüğünde kardeş kent ilişkilerinde kentin ticaret ve sanayi odaları, STK'ları gibi farklı aktörlerinin de süreçte birbirleriyle ilişki içinde olduğunu görmekteyiz. Bu ilişkisellik çerçevesinde, kardeş kentlerin belediyeler arası iş birliğinden farklı olarak sivil toplum, iş dünyası ve eğitim sektörü gibi kentteki birçok farklı topluluğu içerdiğini ve etkilediğini belirten De Villiers (2005), bu özelliği ile kardeş kent ilişkisini vatandaştan vatandaşa organize veya kolaylaştırılmış diplomasi olarak da adlandırır. De Villiers vd. (2007) çalışmalarında, kardeş kent ilişkilerinde her iki tarafın benzerlikler taşıdığı durumlarda ilişkinin başarısı arasında pozitif yönlü ilişki tespit etmişlerdir.

Kardeş kent ilişkileri kurulurken kent yönetimlerinin içinde bulunduğu ülkenin dış politikası ve uluslararası siyaseti ve aynı zamanda tarihsel bağlar, kültürel ortaklıklar, coğrafi yakınlık gibi etkenlerin etkisinde hareket ettiğini söylemek mümkün. Ancak tüm bu nedenleri, ekonomi politik bağlamından kopuk değerlendirmenin yanlış bir yaklaşım olacağı da son 30-40

yılda kurulan ilişkilerin ekonomik içeriğine dair çalışmalarla desteklenmiş durumdadır. Özellikle kentler için kültür, tarih aracılığıyla turizm gelirlerinin öneminin arttığı dönemde, kent yönetimlerinin tanınma stratejilerinin bir parçası olarak kardeş kent ilişkileri kurması söz konusudur. Kent yönetimlerinin yanı sıra ilişkilerde özel sektörün de paydaş olarak yer alması bu bulguyu destekler niteliktedir.

2. TÜRKİYE'DE KARDEŞ KENT İLİŞKİSİ KURULMA SÜRECİNE DAİR YASAL MEVZUAT

Türkiye'de kardeş kent ilişkilerine yönelik kanuni düzenlemeler, Avrupa Konseyi'nin çalışmaları ile şekillenmeye başlamıştır. İlk olarak 1969 yılında kabul edilen 1173 sayılı "Milletlerarası Münasebetlerin Yürütülmesi ve Koordinasyonu Hakkında Kanun", 1987 yılında kabul edilen 3335 sayılı "Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması Hakkında Kanun" ile 477 sayılı "Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile Türkiye'de yerel yönetimlerin uluslararası ilişkilerine ilişkin genel hükümlere yer verilmiştir. Söz konusu kanunlar, ayrıca yerel diplomasi faaliyetleri üzerinde merkezi yönetimin denetim yetkisini içermektedir. Avrupa Konseyi tarafından 1990'lı yıllarda, hazırlanan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (AYYÖŞ), yerel diplomasi alanında çeşitli hükümleri içeren önemli bir metin olarak ortaya çıkmıştır. Her ne kadar Türkiye tarafından yerel yönetimlerin uluslararası ilişkilerine ilişkin hükümler üzerine çekince konulsa da, 3335 sayılı Kanun'da benzer hükümler daha önce düzenlenmiştir. Türkiye'nin 2000 yılında onayladığı Avrupa Yerel Topluluklar veya Yönetimler Arasında Sınır Ötesi İş Birliği Çerçeve Sözleşmesi (Madrid Sözleşmesi), Avrupa Konseyi tarafından üyeler arasındaki iş birliğini geliştirme amacıyla düzenlenmiştir. Sözleşme ile aynı sınırı paylaşan yerel topluluk ve yönetimler arasındaki iş birliğinin, komşuluk ilişkilerini geliştirmeleri ve ortak sorunlar etrafında bir araya gelmeleri yönünde hukuki temellerin atılması sağlanmıştır. Ayrıca 1996-2001 yılları arasında İçişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan yerel diplomasi alanına ilişkin düzenlemeleri içermektedir. Genelgelerde yerel diplomasi faaliyetlerine ilişkin bütçe, yurtdışı görevlendirmeleri, karar alma süreci ve kararlar üzerindeki vesayet denetimine ilişkin konular düzenlenmiştir (Dalgıç, 2007). Türkiye'de 2000'li yıllarda başlayan ve 2004 ve 2005 yıllarında sonuçlanan reform süreci, Avrupa Birliği (AB) ve Dünya Bankası (DB) gibi aktörlerin belediyelerin uluslararası ilişkilerinin de içinde bulunduğu bir dizi konuda çeşitli taleplerde bulunduğu dönemdir (Alıcı, 2007; Güler, 2003). 2005 yılında kabul edilen 5393 sayılı Belediye Kanunu ile belediyelerin belediye meclisinin kararıyla görev alanıyla ilgili konularda faaliyet gösteren uluslararası teşekkül ve organizasyonlara, kurucu üye veya üye olabileceği, bu teşekkül, organizasyon ve yabancı mahallî idarelerle ortak faaliyet ve hizmet projeleri gerçekleştirebileceği veya kardeş kent ilişkisi kurabileceği belirtilmiştir. Kanun yerel diplomasi faaliyetlerinin aynı zamanda ülkenin dış politikasına ve uluslararası anlaşmalara uygun olarak yürütülmesi ve önceden Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının izninin alınması zorunluluğu da öngörülmektedir. Benzer hükümler 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 43. ve 62. maddelerinde Türkiye'deki il özel idareleri için düzenlenmiştir. 2000'li yıllarda yayınlanan İçişleri Bakanlığı genelgelerinde ayrıca yerel yönetimlerin uluslararası ilişkilerine ilişkin düzenlemelerde, yerel yönetimlerin uluslararası ilişkilerine ilişkin vesayet denetimi görece ortadan kalkmıştır (Dalgıç, 2007). Bununla beraber, Türkiye'de yerel diplomasi faaliyetlerine yönelik kanuni düzenlemelerde söz konusu faaliyetleri tanımları dışında merkezi yönetimin bu konudaki denetim rolünün her aşamada kendini hissettirdiği görülmektedir (Erdem, 2021).

3. METODOLOJİ

Türkiye'deki kardeş kent ilişkileri hakkındaki ana veri seti, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından sağlanan bilgilere dayanılarak derlenmiştir. Kardeş kent ilişkileri Türkiye'de belediye düzeylerindeki yerel yönetim birimleri tarafından oluşturulmaktadır. 1992-2022 yılları arasında Büyükşehir Belediyelerinde 463; büyükşehir ilçe belediyelerinde 1080; il belediyelerinde 191; ilçe belediyelerinde 173 ve belde belediyelerinde 47 kardeş kent ilişkisi Bakanlık tarafından onaylanmıştır. Analizin odak noktasını, 1992-2021 yılları arasında kardeş kent ilişkisinin bulunduğu 72 ildeki 1954 kardeş kent ilişkisi oluşturmaktadır.

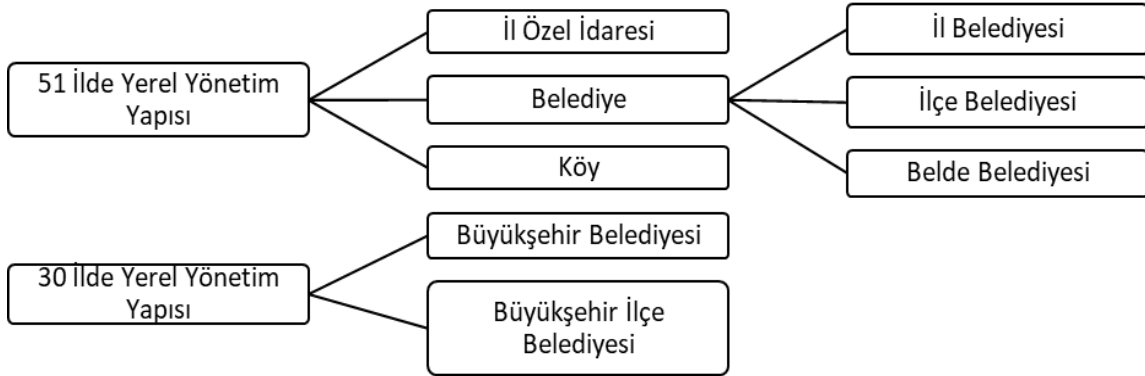
Verilerin analizi için pearson korelasyon testi ve ki kare bağımsızlık testinden yararlanılmıştır. Pearson korelasyon testi ile iki değişken arasındaki ilişkinin gücü ve yönü belirlenmektedir (Choi vd., 2010). Ki kare bağımsızlık testi ile iki nitel değişkenin bağımlı olup olmadığı tespit edilmektedir (Güngör ve Bulut, 2008).

4. BULGULAR

4.1. İller ve İllere Bağlı Belediyelerde Toplam Kardeş Kent Sayıları Arasındaki Korelasyon

1982 T.C. Anayasası'na göre; "Türkiye, merkezi idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır" (Md. 126). Türkiye'de toplam 81 il bulunmaktadır. 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı "On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile illerde yerel yönetimlerin örgüt yapısı iki farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 1: Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Örgüt Yapısı

Kaynak: Çalışmanın yazarları tarafından hazırlanmıştır.

Türkiye'de illerdeki yerel yönetim yapısı Büyükşehir olan 30 ilde büyükşehir belediyesi ve büyükşehir ilçe belediyeleri şeklinde iki kademeli bir yapıdan; büyükşehir olmayan illerde ise il özel idaresi, belediye (il belediyeleri, ilçe belediyeleri, belde belediyeleri) ve köy olarak üç kademeli bir yapıdan oluşmaktadır. Türkiye'de kardeş kent ilişkileri belediyeler tarafından kurulmaktadır. İl düzeyinde kurulan kardeş kentler, büyükşehir olan illerde büyükşehir belediyelerinin; büyükşehir olmayan illerde ise il belediyelerinin kardeş kentlerini ifade etmektedir. Büyükşehir olan illerde bağlı belediyeler büyükşehir ilçe belediyeleridir. Büyükşehir olmayan illerde ise bağlı belediyeler ilçe ve belde belediyeleridir.

Tablo 1: İllerde ve İllere Bağlı Belediyelerde Toplam Kardeş Kent Sayısı Arasındaki İlişki

	İl Kardeş Kent Sayısı	Belediye Kardeş Kent Sayısı
İl Kardeş Kent Sayısı		
Pearson Korelasyon Katsayısı	1	0,756
Önem Derecesi (p)	-	0,000
İl Sayısı	72	72
Belediye Kardeş Kent Sayısı		
Pearson Korelasyon Katsayısı	0,756	1
Önem Derecesi (p)	0,000	-
İl Sayısı	72	72

Tablo 1'e göre ilin kardeş kent sayısı ile o ile bağlı belediyelerinin kardeş kent sayısı arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0,05$). Pearson korelasyon katsayısı 0,756'dır. Buna göre illerin kardeş kent sayısı ile o ile bağlı belediyelerin kardeş kent sayısı arasında güçlü ve pozitif yönlü bir ilişkinin bulunduğu söylenebilmektedir.

Tablo 2: En Fazla Kardeş Kent Sayısına Sahip İller ve Bağlı Belediyelerde Kardeş Kent Sayıları

Sıra	İller	Kardeş Kent Sayısı	İllere Bağlı Toplam Belediye Sayısı	Bağlı Belediyelerde Kardeş Kent Sayısı
1	İstanbul	55	39	283
2	Ankara	52	25	108
3	Konya	40	31	29
4	İzmir	39	30	123
5	Gaziantep	36	9	9
6	Bursa	26	17	117
7	Antalya	23	19	74
8	Eskişehir	21	14	25
9	Mersin	21	13	25

Kaynak: (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2021; TÜİK, 2021).

Türkiye'de en fazla kardeş kent ilişkilerine sahip illerde toplam sayılara bakıldığında, kardeş kent ilişkilerinin fazla olduğu iller için, bağlı belediyelerde de kardeş kent ilişkilerinin genel olarak fazla olduğu görülmektedir. Tablo 2'de en fazla kardeş kent sayısına sahip olan iller, aynı zamanda Türkiye'nin en fazla nüfusa sahip ve gelişmişlik düzeyleri bakımından en gelişmiş yerleşim yerleri arasında yer almaktadır. Bu bakımdan, nüfus olarak büyük olan gelişmişlik endeksi yüksek yerleşim yerlerinde kardeş kent ilişkisi kurma eğiliminin daha güçlü olduğu

görülmektedir. En fazla kardeş kent sayısına sahip olan illerde, belediyelerin türlerine bakıldığında tamamının büyükşehir belediye statüsü taşıdığı da görülmektedir. Kardeş kent ilişkisi bulunan toplam 72 ilin tamamında 10'un altında kardeş kent sayısı bulunan sadece 7 büyükşehir belediyesi bulunmaktadır. Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin kardeş kent ilişkisi kurma eğiliminin büyükşehir olmayan illere göre daha fazla olduğunu söylemek mümkündür.

İl düzeyindeki kardeş kent ilişkileri ile belediye düzeyindeki kardeş ilişkileri sayıları arasında bazı istisnalar gözlemlenmiştir. Gaziantep, il düzeyindeki kardeş kent sayısının yüksek olduğu yerleşim yerleri arasında yer almakla birlikte, Tablo 2'deki genel görünümün aksine belediye düzeyinde sahip oldukları kardeş kent sayıları il düzeyindeki kardeş kent sayılarının oldukça altında seyretmektedir. Gaziantep'e bağlı belediye sayıları dikkate alındığında, ilde bağlı belediye sayılarının az olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Gaziantep için belediye sayılarındaki düşüklüğün Tablo 2'deki farklılığa etki ettiği görülmektedir. Diğer yandan Gaziantep'in il düzeyindeki kardeş kent sayısının belediye düzeyindeki kardeş kent sayısından fazla olmasının belediye sayısının dışında doğrudan il düzeyinde kardeş kent sayısını artıran diğer etkenlere de bağlı olabileceği unutulmamalıdır. Yerel yönetimlerin uluslararası ilişkilerinin geliştirilmesinde kent liderlerinin kişiliği ve ağ bağlantıları etkili olabilmektedir (Kosovac vd., 2021). İnternet kaynaklarında yer alan bilgiler incelendiğinde, 2004-2014 yılları arasında Gaziantep Büyükşehir Belediyesi yönetiminde kent liderinin Gaziantep kültürünün korunması ve tanıtılması konusunda gösterdiği çabaların kardeş kent sayısına etki ettiği, ayrıca kardeş kent ilişkilerinin bu konuda bir araç olarak görüldüğü anlaşılmaktadır (T.C. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, 2010; www.gaziantep27.net). 2004-2014 yılları arasında aynı kent liderinin bulunduğu iki seçim döneminde toplam 20 adet kardeş kent ilişkisi kurulmuştur. Bu dönemde Gaziantep'in UNESCO gastronomi listesine girme çabaları başlamış, devam eden yeni seçim döneminde (2015 yılında) Gaziantep, UNESCO Yaratıcı Şehirler ağına kabul edilmiştir. İlerleyen dönemlerde Gaziantep için iç turizme hizmet eden bir kent olmanın ötesinde AB fonları devreye girmiş ve Culinary Heritage Europe, Delice gibi çeşitli ağlar aracılığıyla gastronomi alanında çalışmalar sürdürülmüştür (Tuzcuoğlu vd., 2020). Gaziantep'te il düzeyindeki kardeş kent ilişkilerinin 13'ü 2014 sonrası yeni seçim döneminde gerçekleştirilmiştir. 2014 yılında seçilen ve halen belediye başkanlığı devam eden Gaziantep Büyükşehir Belediye'sinin kent lideri, Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı'nın (UCLG-MEWA), Asya Belediye Başkanları Forumu (AMF) olarak iki adet uluslararası ağa ve Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) olarak ulusal bir ağa başkanlık yaparak, uluslararası iş birlikleri alanında aktif bir rol sergilemektedir. Kent liderinin görüşü ve ağ bağlantıları, ülke içindeki bir kentin kardeş kent sayısına, kardeş kent sayısı ile büyüklük ve gelişmişlik düzeyleri arasındaki doğrusal ilişkinin dışında bu şekilde etki edebilmektedir. Kardeş kent ilişkisinin kurulmasına etki eden nedenler bu bakımdan önem taşımaktadır.

Tablo 3: İl Düzeyindeki Kardeş Kent Sayısının Belediye Düzeyindeki Kardeş Kent Sayısından Fazla Olduğu İller

Sıra	İller	Kardeş Kent Sayısı	Bağlı Belediyelerde Kardeş Kent Sayısı	İllere Bağlı Toplam Belediye Sayısı	İl Nüfusları
1	Trabzon	17	2	18	816.686
2	Erzurum	13	3	20	756.893
3	Sivas	9	1	24	636.121
4	Kütahya	16	5	28	578.640
5	Osmaniye	5	0	14	553.012
6	Çorum	7	1	16	526.282
7	Amasya	7	2	8	335.331

Kaynak: (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2021; TÜİK, 2021).

İl düzeyinde kardeş kent sayıları ile belediye düzeyinde kardeş kent sayıları arasındaki istisnalar bakımından, il kardeş kent sayısı ile belediye kardeş kent sayısı arasındaki farkın en fazla olduğu 9 belediyeye bakılmıştır. Tablo 3'te yer alan illerden sadece Trabzon ve Erzurum büyükşehir belediye statüsüne sahiptir. İl düzeyinde kardeş kent sayısının belediye düzeyindeki kardeş kent sayısından görece daha fazla olduğu iller çoğunlukla Türkiye'de nüfus olarak küçük olan yerleşim yerleri arasında yer almaktadır. Tablo 3'te Trabzon, Erzurum, Sivas, Kütahya, Osmaniye ve Çorum görece bağlı belediye sayısının fazla olmasına rağmen belediye düzeyinde kardeş kent sayısının düşük olduğu illerdir. Büyükşehir olmayan illerde illere bağlı ilçe belediyesi ve belde belediyesi olarak iki farklı belediye türü bulunmaktadır. Belde belediyeleri nüfus olarak oldukça küçük yerleşim yerleridir. İl düzeyinde kurulan kardeş kent sayısının belediye düzeyinde kurulan kardeş kent sayısından fazla olduğu yerler, genellikle büyükşehir olmayan illerde belediye sayısı fazla olmasına rağmen nüfus olarak küçük yerleşim yerleridir. Türkiye'de büyükşehir olmayan illerde, ilçe ve belde statüsündeki belediyeler kardeş kent ilişkisi kurma eğilimlerinin oldukça zayıf oldukları yerleşim yerleridir.

Tablo 4: Belediye Türüne Göre Kardeş Kent Sayılarının Dağılımı (2021)

Belediye Türü	Kardeş Kent Sayısı	Yüzde (%)
Büyükşehir Belediyesi	463	24
Büyükşehir İlçe Belediyesi	1080	55
İl Belediyesi	191	10
İlçe Belediyesi	173	9
Belde Belediyesi	47	2
Toplam	1954	100

Kaynak: T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2022). <https://csb.gov.tr/dokumanlar> , (17.06.2022).

Türkiye’de kardeş kentlerin belediye türlerine göre dağılımlarına bakıldığında, büyükşehir olan illerdeki belediyeler (büyükşehir ilçe belediyeleri) en fazla kardeş kent sayısının bulunduğu yerleşim yerleridir. Büyükşehir olmayan illerde ise (il belediyeleri) ilçe ve belde belediyelerinin toplam kardeş kent sayısı tüm kardeş kent sayısının ancak %11’i kadardır. Örneğin Türkiye’de en fazla belediyesi bulunan il Afyonkarahisar’dır. Büyükşehir statüsünde olmayan Afyonkarahisar’a bağlı toplamda 60 belediye (ilçe ve belde belediyeleri) bulunurken, söz konusu belediyelerde toplam kardeş kent sayısı sadece 8’dir. Bu nedenle, büyükşehir olmayan belediyelerde, ilçe ve belde belediyelerinin kardeş kent kurma eğilimlerinin zayıf olmasına bağlı olarak, belediye sayısının kardeş kent sayısına etkisi büyükşehir belediyelerine kıyasla daha az etki edebilmektedir. Diğer yandan, Türkiye’de kardeş kent sayısı ile belediyelerin nüfusları arasındaki doğrusal ilişki göz önüne alınırsa, büyükşehir olmayan illerin ve bu illere bağlı belediyelerin nüfus olarak küçük belediyeler olması da bu açıdan önem taşımaktadır.

Tablo 5: Belediye Düzeyinde Kardeş Kent İlişkisi Bulunmayan İller

İl	İl Düzeyinde Kardeş Kent Sayısı	Belediye Düzeyinde Kardeş Kent Sayısı
Ardahan	5	0
Gümüşhane	2	0
Iğdır	2	0
Karaman	1	0
Kars	5	0
Kırıkkale	4	0
Kilis	4	0
Şırnak	1	0
Osmaniye	5	0
Adıyaman	0	3
Bitlis	0	1
Çankırı	0	1
Erzincan	0	1
Karabük	0	7

Kaynak: (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2021).

Türkiye’de 9 il için kardeş kentler sadece il düzeyinde kurulmuş olup, belediye düzeyinde kurulmuş kardeş kent ilişkisi bulunmamaktadır. Bunun tam tersine 5 il için kardeş kentler illerde sadece belediye düzeyinde kurulmuş olup, il düzeyinde kurulan kardeş kent ilişkisi bulunmamaktadır. Söz konusu iller, Türkiye’de toplam da en az kardeş kent sayısına sahip, nüfus olarak küçük yerleşim yerleri arasında yer almaktadır. İlk olarak, Türkiye’de nüfus olarak küçük olan yerleşim yerlerinde kardeş kent ilişkisi kurma eğilimi zayıf olmakta ve kardeş kentler il genelinde kurulabilmektedir. İkinci olarak, sadece belediye düzeyinde kurulan kardeş kent ilişkilerinin bulunduğu illere bakıldığında, Karabük için 7 adet belediye düzeyinde kardeş kent

ilişkisinin bulunduğu görülmektedir. Burada ise 7 belediyesi bulunan Karabük'te tüm kardeş kent ilişkilerinin sadece tek bir belediyeye, Safranbolu'ya ait olduğu tespit edilmiştir. Safranbolu belediyesi, Karabük'ün merkez hariç nüfus olarak en büyük belediyesidir.

Tablo 6: Kardeş Kent Bulunan Belediye Sayısı ile Nüfus Arasındaki İlişki

	Kardeş Kent Bulunan Belediye Sayısı	Nüfus
Kardeş Kent Bulunan Belediye Sayısı		
Pearson Korelasyon Katsayısı	1	0,783
Önem Derecesi (p)	-	0,000
Belediye Sayısı	72	72
Nüfus		
Pearson Korelasyon Katsayısı	0,783	1
Önem Derecesi (p)	0,000	-
Belediye Sayısı	72	72

Tablo 6'ya bakıldığında kardeş kent bulunan belediye sayısı ile nüfus arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı bulunduğu anlaşılmaktadır ($p < 0,05$). Pearson korelasyon katsayısı 0,783'tür. Buna göre kardeş kent sayısı bulunan belediye sayısı ile nüfus arasında güçlü ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu söylenebilmektedir.

İllerde ve İllere Bağlı Belediyelerde Kardeş Kent İlişkilerinin Kurulduğu Coğrafya

Türkiye'de il düzeyinde ve belediye düzeyinde kurulan kardeş kent ilişkilerinin coğrafi olarak dağılımlarının belirlenmesi, il ve belediyelerin kardeş kent seçimlerinin ve seçim tercihlerindeki özerkliğin ortaya konulmasını ve bir değerlendirme yapılabilmesini olanaklı kılması açısından önemlidir.

Tablo 7: İl ve Belediye Düzeyinde Kardeş Kentler ve Coğrafi Dağılım: Çapraz Tablolama Tablosu

İl ve Belediye Düzeyinde Kardeş Kent * Bölge Çapraz Tablolama							
		Bölge					Toplam
		Afrika	Amerika	Asya	Avrupa	Okyanusya	
Kardeş Kent Sayısı	İl	55	37	253	282	3	630
	Belediye	55	32	245	946	5	1283
Toplam		110	69	498	1228	8	1913

Tablo 8: İl ve Belediye Düzeyinde Kardeş Kentler ve Coğrafi Dağılım: Ki Kare Bağımsızlık Testi

Ki Kare Testi				
	Değer	Serbestlik Derecesi	Asimptotik Anlamlılık (2- yönlü)	Kesin Anlamlılık (2-yönlü)
Pearson Ki Kare	155,211 ^a	4	0,000	0,000
Olabilirlik Oranı	152,523	4	0,000	0,000
Fisher'ın Kesin Testi	152,807			0,000
Gözlem Sayısı	1913			

a. 1 hücrenin beklenen değeri 5'ten küçüktür. En küçük beklenen değer 2,63'tür.

Ki kare testi sonucunun anlamlılık değerinin 0,05'ten küçük olduğu Tablo 8'den görülmektedir. Buna göre, Türkiye'de kardeş kent ilişkisi bulunan illerde, ilin sahip olduğu kardeş kentin/kentlerin bulunduğu bölgesel dağılım ile o ile bağlı belediyelerin kardeş kentlerinin kurulduğu bölgesel dağılımın benzerlik gösterdiği söylenebilmektedir.

Tablo 9: Türkiye'de Antalya ve Bartın İlleri için İl ve Belediye Düzeyindeki Kardeş Kentlerin Coğrafi Dağılımı Arasındaki Benzerlik

İl	Kardeş Kent Türü	Asya	Avrupa	Amerika	Afrika	Okyanusya
Antalya	İl Düzeyinde	9	11	3	-	-
	Belediye Düzeyinde	13	59	1	1	-
Bartın	İl Düzeyinde	-	2	-	-	-
	Belediye Düzeyinde	-	1	-	-	-

Tablo 7 ve Tablo 8'deki sonuçlar, Türkiye'de en fazla kardeş kente sahip illerden biri olan Antalya için belirgindir. Antalya ilinde, il ve belediye düzeyindeki kardeş kentlerin sayısı bölgesel dağılımları bakımından incelendiğinde, aynı bölge için il düzeyindeki kardeş kent sayısı arttıkça o ildeki belediye düzeyinde kurulan kardeş kent sayısı da artış göstermektedir. Benzer şekilde sonuçlar, Türkiye'de en az kardeş kente sahip illerden biri olan Bartın için de belirgindir. Bartın ilinde, il düzeyinde kurulan 2 kardeş kent Avrupa bölgesinde yer almaktadır. Söz konusu ilde kurulan belediye düzeyindeki kardeş kent ilişkisi ise yalnızca 1 adet olup, Avrupa bölgesinde yer almaktadır.

Tablo 10: İl ve Belediye Düzeyinde Kurulan Kardeş Kentlerin Aynı/Farklı Ülkeden/Ülkelerden Kurulması Durumu

	İl Düzeyindeki Kardeş Kent Sayısı	Belediye Düzeyindeki Kardeş Kent Sayısı	Toplam Kardeş Kent Sayısı	İl ve Belediye Düzeyindeki Kardeş Kentlerin Aynı Olduğu Ülke Sayısı
Farklı Ülkeden Kurulan İl ve Belediye Düzeyindeki Kardeş Kentler	461	713	1174	-
Aynı Ülkeden Kurulan İl ve Belediye Düzeyindeki Kardeş Kentler	197	582	779	54

Türkiye’de il ve belediye düzeyindeki kardeş kentlerin coğrafi dağılımları bağlamında ilk olarak, il düzeyindeki kardeş kentler ile belediye düzeyindeki kardeş kentler tamamen farklı ülkeden/ülkelerden kurulabilir. İl ve belediye düzeyindeki kardeş kentler benzer coğrafi bölgelerde yer alabilmekle birlikte, farklı ülkelerdeki iller/belediyeler ile kardeş kent ilişkisi kurmuştur. İkinci olarak, il düzeyindeki kardeş kentler ile belediye düzeyindeki kardeş kentler aynı ülkeden kurulabilir. Örneğin Gaziantep için 2011 yılında belediye düzeyinde Suriye’nin Mambej (Mumbuc) kenti ile imzalanan kardeş kent anlaşmasının Gaziantep’in il düzeyinde Suriye’nin Halep kenti ile imzaladığı kardeş kent ilişkilerinin gelişiminin desteklenmesi amacını taşıdığı görülmüştür (www.haber3.com/guncel). Benzer şekilde Burdur ili için 2014-2019 yılları arasında kurulan kardeş kent ilişkilerine bakıldığında, Burdur’un il düzeyinde K.K.T.C.’nin Gazimağusa ile kurduğu kardeş kent ve belediye düzeyinde K.K.T.C.’nin Değirmenlik ile kurduğu kardeş kent ilişkisi, Akdeniz Belediyeler Birliği ile Kuzey Kıbrıs Belediyeler Birliği arasında kardeş belediye projesi kapsamında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ne ziyaret sonucunda gerçekleştirilmiştir (www.burduryenigun.com; www.nnchaber.com).

Tablo 11: Aynı ülkeden İl ve Belediye Düzeyinde Kurulan Kardeş Kentlerin Bölge ve Ülkelere Göre En Yüksek Dağılımları

Bölge	Ülke Sayısı	Aynı Ülkeden Kardeş Kent Sayısı	Oran (%)	Aynı Ülkeden En Fazla Kardeş Kent Bulunan Ülkeler	Kardeş Kent Sayısı	Oran (%)
Avrupa	26	559	72	Bulgaristan	108	19
				K.K.T.C.	77	14
				Bosna Hersek	72	13
				Almanya	71	13
Asya	20	184	24	Çin	28	15
				Azerbaycan	22	12
				Rusya	20	11
				Filistin	17	10
Afrika	6	26	3	Fas Krallığı	10	38
Amerika	2	10	1	A.B.D.	8	80

İl ve belediye düzeyindeki kardeş kentlerin aynı ülkeden kurulduğu ikinci duruma bakıldığında benzerliğin bulunduğu toplam 54 ülke mevcuttur (Tablo 10). Söz konusu ülkelere hem il hem de belediye düzeyinde kurulan kardeş kentlerin buldukları ülkeye göre dağılımları incelenmiştir. Buna göre, Tablo 11’de aynı ülkeden il ve belediye düzeyinde kurulan kardeş kentlerin bölge ve ülkelere göre en yüksek dağılımları yer almaktadır.

4.2. İllerde ve İllere Bağlı Belediyelerde Kardeş Kent İlişkilerinin Kurulduğu Dönemler

Türkiye’de 2972 sayılı “Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunu’na göre, yerel yönetim seçimleri beş yılda bir yapılır. “Her seçim döneminin beşinci yılındaki 1 Ocak günü seçimin başlangıç tarihidir, Aynı yılın mart ayının son pazar günü oy verme günüdür” (md. 8). Türkiye’de il düzeyindeki kardeş kent ile illere bağlı belediye düzeyindeki kardeş kent ilişkileri incelenirken, il ve belediye düzeyindeki kardeş kentlerin benzer yerel (seçim) dönemlerinde kurulup kurulmadıkları araştırılmıştır. İlk kardeş kent ilişkilerinin kurulduğu 1992 yılı ile son yerel seçimlerin yapıldığı 2019 yılı arasındaki kardeş kentler incelenmiştir. 1992-2019 yılları arasında 6 yerel seçim dönemi bulunmaktadır: 1. dönem: 1992(1989)-1994 yılları arası, 2. dönem 1994-1999 yılları arası, 3. dönem: 1999-2004 yılları arası, 4. dönem: 2004-2009 yılları arası, 5. dönem: 2009-2014 yılları arası, 6. dönem: 2014-2019 yılları arası. Mart ayının son pazar günü seçim günü olduğundan, kardeş kentlerin kurulduğu yılın ilk 3 ayı önceki seçim dönemine, kalan aylar sonraki seçim dönemine ait kabul edilmiştir. 2019 Mart sonrası kurulan kardeş kentler, henüz 7. yerel seçim dönemi (2019-2024) sona ermediğinden analize dâhil edilmemiştir.

Her il için illerde ve illere bağlı belediyelerde kardeş kent ilişkilerinin kurulduğu dönemler arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Benzer yerel seçim dönemlerinde illerin kardeş kent sayısı ile bağlı belediyelerinin kardeş kent sayısı arasındaki ilişki illerin genelinde (56 il için) istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç vermemektedir. Türkiye’de belediyeler düzeyindeki kardeş kent ilişkisi kurma konusunda nispeten yüksek bir özerkliğe sahip olduğu görülmektedir. İki

ülke kent arasındaki kardeş kent ilişkilerinin kurulması, başlaması ve sürdürülmesinin uzun bir süreç olması, il ve belediye düzeyindeki kardeş kentlerin yerel seçim dönemlerinden öte daha geniş bir zaman dönemine yayılmasını gerektirmektedir.

Türkiye’de kardeş kent ilişkileri incelendiğinde, aynı ülkeden hem il düzeyinde hem de belediye düzeyinde kardeş kent ilişkisinin benzer yerel seçim dönemleri içinde gerçekleştirilmesi, il düzeyindeki kardeş kent ile belediye düzeyindeki kardeş kent seçimi arasındaki ilişki açısından da önemlidir. Örneğin Türkiye’de aynı ülkeden il ve belediye düzeyinde kardeş kent ilişkisi en fazla İstanbul’da bulunmaktadır. İstanbul’da il ve belediye düzeyinde toplam kardeş kent sayısı 338’dir ve bunların 193’ü il ve belediye için aynı ülkeden kurulmuştur. Aynı ülkeden kurulan kardeş kentlerin ise yalnız 41’i il ve belediye için aynı seçim dönemine denk gelmektedir. Dolayısıyla kardeş kent ilişkilerinin kurulması ve başlamasında il ve belediye yönetimleri için yerel seçim dönemlerindeki kent siyaseti kısmen etkilidir ancak bununla sınırlı değildir.

5. SONUÇ

Kardeş kent anlaşmaları günümüzde kentler için farklı anlamları ve amaçları içinde barındırmaktadır. Dostluk, çatışmaların çözümü amacının yanı sıra 1980’li yıllarla birlikte ekonomik kalkınma, tanınma stratejileri ve kentsel girişimciliğin kardeş kent ilişkilerinin bir parçası olduğu çalışmalarla ortaya konulmuştur. Yine kardeş kent anlaşmalarının ulusal diplomasi ile tamamlayıcılık ilişkisi içinde olduğu uygulamalarda söz konusudur. Tüm bu çerçevede ile birlikte düşünüldüğünde, il ve belediyelerin kardeş kent ilişkilerinin benzerlikleri ve farklılıkları anlamlı hale gelebilmektedir.

Türkiye’de il genelinde kurulan kardeş kent sayılarına bakıldığında, il düzeyinde kurulan kardeş kent sayısı ile o ildeki bağlı belediyelerin kurduğu kardeş kent sayıları arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişkinin bulunduğu görülmüştür. Özellikle nüfus olarak büyük olan illerde (bu bağlamda aynı zamanda büyükşehir belediyelerinde) il düzeyindeki kardeş kent sayısı belediyelerde kardeş kent kurulma eğilimine pozitif yönde etki etmektedir. Özellikle nüfus olarak illerde bağlı belediye sayısının da bu konuda önemli bir unsur olduğu görülmüştür. Bağlı belediye sayısının etkisinin, nüfus olarak küçük olan illerde (bu bağlamda aynı zamanda büyükşehir olmayan belediyelerinde) azaldığı görülmektedir. Büyükşehir olmayan belediyelerde, ilçe ve belde belediyeleri gibi nüfus olarak küçük olan yerleşim yerlerinin kardeş kent kurma eğilimlerinin zayıf olmasına bağlı olarak, belediye sayısının kardeş kent sayısına etkisi büyükşehir belediyelerine kıyasla daha azdır. Nüfus olarak küçük illerde kardeş kent ilişkisi kurma eğilimi zayıf olmakta, kardeş kentler il genelinde ya da genellikle o ilde nüfus olarak en büyük olan belediyede/belediyelerde kurulabilmektedir. Kardeş kent bulunan belediye sayısı ile nüfus arasındaki istatistiksel ilişkinin anlamlı çıkmasına bağlı olarak, Türkiye’de nüfus olarak küçük illerde, belediye düzeyindeki kardeş kent ilişkisi az sayıda belediye tarafından kurulurken; nüfus olarak iller büyüdükçe kardeş kent ilişkisi kuran belediye sayısı da artış göstermektedir.

Türkiye’de il düzeyinde kurulan kardeş kentin/kentlerin bulunduğu bölgesel dağılım ile o ile bağlı belediye düzeyinde kurulan kardeş kentin/kentlerin bölgesel dağılımları benzerlik göstermektedir. En fazla benzerliğin bulunduğu kıta sıralaması büyükten küçüğe Avrupa, Asya, Afrika ve Amerika’dır. İlk olarak, aynı coğrafi kıtada yer almakla birlikte, il ve belediye düzeyindeki kardeş kentler farklı ülkelerdeki iller/belediyeler ile kardeş kent ilişkisi kurabilmektedir. İkinci olarak yine, aynı coğrafi kıtada yer almakla birlikte, il ve belediye düzeyindeki kardeş kentler aynı ülkelerdeki iller/belediyeler ile kardeş kent ilişkisi kurabilmektedir. Avrupa’da il ve belediye düzeyinde kurulan kardeş kentler en fazla Bulgaristan, K.K.T.C., Bosna-Hersek ve Almanya’da yer

almaktadır. Asya’da il ve belediye düzeyinde kurulan kardeş kentler en fazla Çin, Azerbaycan, Rusya ve Filistin’de yer almaktadır. Afrika’da il ve belediye düzeyinde kurulan kardeş kentler en fazla Fas Krallığı’nda ve Amerika’da ABD’de yer almaktadır.

Türkiye’de il ve belediye düzeyinde kurulan kardeş kentlerin seçimi, beşer yıllık yerel seçim dönemleri içinde de zamansal olarak incelenmiş ve kardeş kent seçiminde kentsel siyasetin görece etkisinin tartışılması amaçlanmıştır. Buna göre, benzer yerel seçim dönemlerinde illerin kardeş kent sayısı ile bağlı belediyelerinin kardeş kent sayısı arasındaki ilişki anlamlı bir sonuç vermemektedir. Türkiye’de belediyeler düzeyindeki kardeş kent ilişkisi kurma konusunda bu bağlamda nispeten yüksek bir özerkliğe sahip bulunduğu görülmektedir. Kardeş kent ilişkilerinin kurulması, başlaması ve sürdürülmesi, yerel seçim dönemlerinden öte daha geniş bir zaman dönemine yayılmasını gerektirmektedir.

YAZAR BEYANI

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Etik Kurul Onayı

Bu araştırma için “Etik Kurul Onayı” alınması gerekli değildir.

Yazar Katkıları

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkıda bulunmuştur.

Çıkar Çatışması

Yazarlar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Alıcı, O. V. (2007). Türkiye’de belediye reformu ve önemli değişiklikler. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 16(4), 7-19.
- Avrupa Yerel Topluluklar veya Yönetimler Arasında Sınırötesi İşbirliği Çerçeve Sözleşmesi (1980). 24.07.2021 tarihinde https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2712020135836106_tur.pdf adresinden alınmıştır.
- Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, (1992). 24.07.2021 tarihinde https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2712020143139122_tur.pdf adresinden alınmıştır.
- Balbin, R. (2016). City diplomacy: Global agendas, local governments 1. *The Geopolitics of Cities*, 123-170.
- Baycan-Levent, T., Kundak, S., & Gulumser, A. A. (2008). City-to-city linkages in a mobile society: The role of urban networks in Eurocities and Sister Cities. *International Journal of Services Technology and Management*, 10(1), 83-109.
- Berse, K. (2019). International local cooperation. A. Farazmand (der.). *Global Encyclopedia of Public Administration Public Policy and Governance*, (New York: N.Y. Springer), 1-7.

- Budak S., & Ersavaş Kavanoz, S. (2019). Küçük yerleşimlerin yerel ve özgün değerleriyle öne çıkarılma süreci: Küreselleşme çağında kent turizmi. *Siyasal Journal of Political Sciences*, 28(2), 117-140.
- Buis, H. (2009). The role of local government associations in increasing the effectiveness of city-to-city cooperation. *Habitat International*, 33(2), 190-194.
- Burdur Yenigün (2023). <https://www.burduryenigun.com/gazimagusa-ile-kardes-sehir-olduk/> adresinden alınmıştır.
- Campbell, E. S. (1987). The ideas and origins of the franco-german sister city movement, 1945- 1970. *History of European Ideas*, 8(1), 77-95.
- Charles, S. (2008). The origins of town twinning inverness: The city of inverness. *Own Twinning Committee*, 72(22), 281-289.
- Choi, J., Peters M., & Mueller, R. O. (2010). Correlation analysis of ordinal data: From Pearson's R to bayesian polycoric correlation. *Asia Pacific Education Review*, 11, 459-466.
- Clarke, N. (2011). Globalising care? Town twinning in britain since 1945. *Geoforum*, 42(1), 115-125.
- Cremer, R. D., Bruin, A. D., & Dupuis, A. (2001). International sister-cities: Bridging the global-local divide. *American Journal of Economics and Sociology*, 60(1), 377-401.
- Dalgıç, D. (2007). Belediyelerin uluslararası ilişkileri. A. Sabuktay, (der.). *Yerel yönetimlerde işbirliği ve katılım*, Ankara, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü.
- De Villiers, J. C. (2005). *Strategic alliances between communities, with special emphasis on the twinning of South African cities and towns with international partners*. Unpublished Doctoral Dissertation, Graduate School of Business, University of Stellenbosch, Bellville Park Campus.
- De Villiers, J. C., Coning, T. J. D., & Smit, E. V. D. M. (2007). Towards an understanding of the success factors in international twinning and sister-city relationships. *South African Journal of Business Management, African Online Scientific Information Systems (AOSIS)*, 38(1), 1-10.
- De Villiers, Jacobus Christian (2009). Success factors and the city to city partnership management process - from strategy to alliance capability. *Habitat International*, 3(2), 149-156.
- Erdem, N. (2021). Yerel yönetimlerde diplomasi faaliyetleri ve yerel hizmetlere yansımaları: İzmir Büyükşehir Belediyesi örneği. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Karadeniz Technical University.
- Ersavaş Kavanoz, S., & Erdem, N. (2019). Kü-yerel süreçte kent girişimciliği bağlamında kardeş kent: Trabzon-Zigetvar örneği. *International Journal of Political Science & Urban Studies*, 7(1), 191-208.
- Franco, M., & Marmelo, E. (2014). Sister-city relationships as a form of inter-organizational cooperation: Exploratory case studies in the Portuguese context. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 10(41), 75-89.
- Gaziantep27.net (2023). <https://www.gaziantep27.net/guncel-kardes-sehirler-cogaldi-464425h.htm> adresinden alınmıştır.
- Güler, B. A. (2004). Kent yönetimi modeli olarak belediye sistemi. *Görüş Dergisi*, 3, 24-30.
- Güngör, M. (2008). Ki-kare testi üzerine. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 84-89.
- Haber.com (2023). <https://www.haber3.com/guncel/sahinbey-kardes-sehir-mumbuc-parkini-acti-haberi-791151> adresinden alınmıştır.
- Hu, T., Natarajan, S., & Delios, A. (2021). Sister cities, cross-national FDI, and the subnational FDI location decision. *Journal of International Business Studies*, 52, 1279-1301.
- Jayne, M., Hubbard, P., & Bell, D. (2011). Worlding a city twinning and urban theory. *City*, 15(1), 25-41.

- Joenniemi, P., & Jańczak, J. (2017). Theorizing toem twining-towards a global perspective. *Journal of Borderlands Studies*, 32(4), 423-428.
- Keiner, M., & Kim, A. (2007). Transnational city networks for sustainability. *European Planning Studies*, 15(10), 1369-1395.
- Kosovac, A., Hartley, K., Acuto, M., & Gunning, D. (2021). City leaders go abroad: A survey of city diplomacy in 47 cities. *Urban Policy and Research*, 1-16.
- Liu, X., & Hu, X. (2018). Are 'sister cities' from 'sister provinces'? An exploratory study of sister city relations (SCRS) in China. *Networks and Spatial Economics*, 18, 473-491.
- Mascitelli, B., & Chung, M. (2008). Using sister city relationships to access the Chinese market. *Journal of International Trade Law and Policy*, 7(2), 203-215.
- NNC Haber (2023). <https://www.nnchaber.com/bucak-belediyesine-kktcden-kardes-belediye-7789197-haberi> adresinden alınmıştır.
- O'Toole, K. (2000). From mates to markets: Australian sister city type relationship. *Organization and Society*, 19(1), 43-64.
- Ramasamy, B., & Cremer, R. D. (1998). Cities, commerce and culture: The economic role of international sister-city relationships between New Zealand and Asia. *Journal of the Asia Pacific Economy*, 3 (3), 446-461.
- Shaw, S., & Karlis, G. (2002). Sister city partnership and cultural recreation: The case of Scarborough, Canada ve Sagamihara, Japan. *World Leisure Journal*, 44(4), 44-50.
- Sitinjak, E., Sagala, S., & Rianawati, E. (2014). Opportunity for sister city application to support resilience city. Working Paper Series, 8, 1-17.
- Sizoo, A. J. (2007). City diplomacy concept paper, committee on city diplomacy, peacebuilding of united cities and local governments policy statement, 17.06.2022 tarihinde https://www.uclg.org/sites/default/files/EN_405_conceptpaperoncitydiplomacy.pdf adresinden alınmıştır.
- Sllalahi, R. P. (1998). Sister cities relations: Yesterday, today and tomorrow. *Forum Management*, 12(6), 29-33.
- T.C. Anayasası (1982). Resmi Gazete: 17863 (17.06.2022). (9.11.1982). Kanun no: 2709.
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2022). 17.06.2022 tarihinde <https://csb.gov.tr/dokumanlar> adresinden alınmıştır.
- T.C. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi (2010). <https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/baskan-guzelbey-avrupa-birligi-nihai-hedefimiz> adresinden alınmıştır.
- Tjandradewi, B. I., & Marcotullio, P. J. (2009). City-to-city networks: Asian perspectives on key elements and areas for success. *Habitat International*, 33(2), 165-172.
- Tjandradewi, B. I., Marcotullio, P. J., & Kidokoro, T. (2006). Evaluating city-to-city cooperation: A case study of the penang and yokohama experience. *Habitat International*, 30(3), 357-376.
- Tuzcuoğlu, F., Akman, Ç., & Akman, E. (2020). Türkiye'de yerel yönetimlerin uluslararası faaliyetleri: Uluslararası kuruluşlara üyelikler üzerinden bir değerlendirme. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(Özel Sayı), 1211-1238.
- Warner, M. E. (2010). The future of local government: Twenty-first-century challenges. *Public Administration Review*, 70, 145-147.

- Zelinsky, W. (1991). The twinning of the world: Sister cities in geographic and historical perspective. *Annals of Association of American Geographers*, 81(11), 1-31.
- Zeren, H. E., & Aktulun, E. (2018). Yönetişim çerçevesinde ortaklıklar ve belediyelerin kardeş şehir ilişkileri: Ankara Büyükşehir Belediyesi örneği. *Adaleti Savunanlar Stratejik Araştırmalar Merkezi Uluslararası Hakemli Dergi*, 5(11), 1-14.
- 1173 Sayılı Milletlerarası Münasebetlerin Yürütülmesi ve Koordinasyonu Hakkında Kanun (1969). 17.06.2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.1173.pdf> adresinden alınmıştır.
- 2972 Sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun (1984). 17.06.2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2972.pdf> adresinden alınmıştır.
- 477 Sayılı Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (2018). 17.06.2022 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180704-1.htm> adresinden alınmıştır.
- 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004). 17.06.2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5216.pdf> adresinden alınmıştır.
- 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu (2005). 17.06.2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5302.pdf> adresinden alınmıştır.
- 5393 Sayılı Belediye Kanunu (2005). 17.06.2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5393.pdf> adresinden alınmıştır.